

**TURUN
YLIOPISTO**

**Varhaiskasvatuksen henkilöstön sosioemotionaalinen
tuki alle 3-vuotiaan lapsen sopeutumisessa
varhaiskasvatuksen aloitukseen**

Turun yliopisto
Kasvatustieteiden laitos
Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos/Rauman yksikkö

Elisa Huhtaa-Leppälä
Johanna Saarentaus

18.4.2026
Rauma

Kandidaatintutkielma

Tutkinto-ohjelma, oppiaine: Kasvatustiede (varhaiskasvatus)

Tekijät: Elisa Huhtaa-Leppälä, Johanna Saarentaus

Otsikko: Varhaiskasvatuksen henkilöstön sosioemotionaalisen tuen merkitys alle 3-vuotiaan lapsen sopeutumisessa varhaiskasvatuksen aloitukseen

Ohjaaja: yliopistonlehtori Johanna Kortessalo-Ainasoja

Sivumäärä: 41 sivua

Päivämäärä: 18.4.2026

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan sosioemotionaalisen tuen merkitystä alle 3-vuotiaan lapsen sopeutumisessa varhaiskasvatuksen aloitukseen. Varhaiskasvatuksen aloitus on pienelle lapselle merkittävä siirtymävaihe, jossa uusi ympäristö, muuttuvat rutiinit ja ero ensisijaisista hoivaajista voivat kuormittaa lapsen tunne-elämää ja itsesääätelyä. Tutkielman tavoitteena on jäsentää tutkimuskirjallisuuden perusteella keskeisiä sosioemotionaalisen tuen muotoja aloitusvaiheessa.

Tutkielma toteutettiin laadullisena kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Aineisto koostui vertaisarvioituista tutkimusartikkeleista, jotka käsitelivät varhaiskasvatuksen aloitusta, kiintymyssuhteita, tunnesääätelyä ja varhaista sosioemotionaalista kehitystä. Aineisto analysoitiin teoriaohjaavan sisällönanalyysin keinoin, hyödyntäen teemoittelua.

Tulosten perusteella sosioemotionaalinen tuki rakentuu kolmesta toisistaan täydentävästä osa-alueesta: turvallisesta aikuissuhteesta, tunteiden tunnistamisen ja säätelyn tukemisesta sekä arjen rutiineista ja ennakoitavuudesta. Sensitiivinen ja emotionaalisesti saatavilla oleva aikuinen toimii lapsen turvasatamana ja yhteissäätelijänä, mikä mahdollistaa lapsen vähittäisen kiinnittymisen varhaiskasvatuksen yhteisöön. Ennakoitava arki ja johdonmukaiset rakenteet vahvistavat lapsen turvallisuuden tunnetta ja tukevat sopeutumista. Tulokset korostavat sensitiivisen vuorovaikutuksen merkitystä varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa sekä arjen rakenteiden ja ennakoitavuuden roolia lapsen turvallisuuden tunteen rakentumisessa.

Tutkielman tulokset viittaavat siihen, että sosioemotionaalista tukea voidaan havainnollistaa myös pedagogisten välineiden avulla, kuten lastenkirjallisuuden kautta, mutta tarkastelu perustuu ensisijaisesti tutkimuskirjallisuuteen.

Avainsanat: sosioemotionaalinen tuki, varhaiskasvatuksen aloitus, alle 3-vuotiaat

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Tutkimuksellinen viitekehys	6
2.1	Sosioemotionaalinen kehitys varhaislapsuudessa	7
2.2	Sosioemotionaalinen tuki varhaiskasvatuksessa	8
2.3	Varhaiskasvatuksen aloitus siirtymävaiheena	9
3	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	11
4	Menetelmät	12
4.1	Kirjallisuuskatsauksen aineisto ja tiedonhaku	13
4.2	Lastenkirjallisuus havainnollistavana aineistona	14
4.3	Aineiston analyysi	15
5	Tulokset	22
5.1	Millainen merkitys varhaiskasvatus henkilöstön sosioemotionaalisella tuella on alle 3-vuotiaan lapsen sopeutumisessa varhaiskasvatuksen aloitukseen	22
5.1.1	Turvallinen aikuissuhde sopeutumisen perustana	22
5.1.2	Tunteiden tunnistaminen ja säätelyn tukeminen	24
5.1.3	Rutiinit, ennakoitavuus ja arjen rakenteet	25
5.2	Lastenkirjallisuus sosioemotionaalisen tuen pedagogisena välineenä	27
6	Luotettavuus ja eettisyys	30
7	Pohdinta	32
	Lähteet	35
	Liitteet	38
	Liite 1 – Tutkimusartikkelit	39
	Liite 2 – Lastenkirjallisuus	41

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen henkilöstöpula on viime vuosina noussut toistuvasti esiin suomalaisessa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Erityisesti pääkaupunkiseudulla pätevien varhaiskasvatuksen opettajien ja muun henkilöstön puute on kuvattu vakavaksi ja tilanteen on todettu heijastuvan niin henkilöstön jaksamiseen kuin lasten arkeen. Opetusalan Ammattijärjestö (OAJ) ja valtakunnallinen media ovat nostaneet esiin huolen siitä, miten varhaiskasvatuksen laatu ja lasten yhdenvertaiset mahdollisuudet toteutuvat tilanteessa, jossa ryhmissä työskentelee vaihtuvaa henkilöstöä ja sijaisia. Ajankohtainen tilanne herättää kysymyksen siitä, miten varhaiskasvatuksen keskeiset pedagogiset ja kehitykselliset tavoitteet voidaan turvata myös kuormittuneessa toimintaympäristössä.

Varhaiskasvatuksen aloitus on alle 3-vuotiaalle lapselle usein kuormittava siirtymävaihe, jossa uusi ympäristö, muuttuvat rutiinit ja ero ensisijaisista hoivaajista voivat lisätä epävarmuutta ja stressiä. Kiintymyssuhdeteoreettiseen viitekehykseen pohjautuva tutkimus osoittaa, että pienet lapset turvautuvat kuormittavissa tilanteissa tuttuihin aikuisiin säädelläkseen tunteitaan ja vahvistaakseen turvallisuuden tunnettaan. Myös varhaiskasvatuksen kontekstissa on todettu, että aikuisen sensitiivinen ja emotionaalisesti saatavilla oleva vuorovaikutus tukee lapsen stressinsäätelyä ja sopeutumista uuteen ympäristöön (Ahnert ym., 2004; Vermeer & van IJzendoorn, 2006). Tämä näkökulma näkyy myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022), joissa korostetaan turvallisten ihmissuhteiden ja sensitiivisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen tukemisessa.

Nykyisessä varhaiskasvatuksen toimintaympäristössä, jossa henkilöstöpula ja kuormitus ovat monin paikoin arkipäivää, korostuu entisestään kysymys siitä, miten lapsen tarvitsemaa sosioemotionaalista tukea voidaan toteuttaa laadukkaasti. Tämä tekee sosioemotionaalisen tuen tarkastelusta paitsi kasvatustieteellisesti myös yhteiskunnallisesti ajankohtaisen ja merkityksellisen aiheen. Aiempi tutkimus on tarkastellut varhaiskasvatuksen aloitusta, mutta Lucas Revilla ym. (2022) tuovat esiin, että alle 3-vuotiaiden lasten ja kasvattajien välisen konkreettisen, relationaalisen

vuorovaikutuksen näkökulma on jäänyt vähäiselle huomiolle. Tutkimus vastaa tähän tutkimusaukkoon tarkastelemalla sosioemotionaalista tukea varhaiskasvatuksen arjen konkreettisissa vuorovaikutustilanteissa.

Tutkielma toteutetaan kirjallisuuskatsauksena, jossa tutkimuskysymykseen vastataan vertaisarvioidun tutkimuskirjallisuuden perusteella. Lisäksi työssä tarkastellaan rajatusti päiväkodin aloitusta käsittelevää lastenkirjallisuutta tutkimustietoa havainnollistavana aineistona. Lastenkirjallisuuden avulla voidaan konkretisoida tutkimuskirjallisuudessa esiin nousevia sosioemotionaalisen tuen teemoja lapsen kokemuksen näkökulmasta.

2 Tutkimuksellinen viitekehys

Sosioemotionaalinen tuki on keskeinen varhaiskasvatuksen pedagoginen ja kehityksellinen ilmiö, joka liittyy lapsen emotionaalisen turvallisuuden rakentumiseen, tunnesäätelyn kehittymiseen sekä vuorovaikutussuhteiden muodostumiseen.

Sosioemotionaalilla tuella tarkoitetaan tässä tutkielmassa kasvattajan sensitiiviseen vuorovaikutukseen perustuvaa toimintaa, joka tukee lapsen kykyä tunnistaa, ilmaista ja säädellä tunteitaan sekä toimia suhteessa muihin ihmisiin (Morris ym., 2013; Pianta ym., 2008). Ilmiö rakentuu varhaiskasvatuksen arjessa toistuvissa vuorovaikutustilanteissa, joissa aikuinen toimii lapsen kokemusten tulkitsejana, säätelyn tukena ja emotionaalisen turvallisuuden mahdollistajana. Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi lapsen lohduttamista, tunteiden sanoittamista sekä rauhallisen ja ennakoitavan vuorovaikutuksen tarjoamista arjen tilanteissa.

Sosioemotionaalinen kehitys kytkeytyy tiiviisti sosioemotionaaliseen tukeen, sillä lapsen valmiudet tunnistaa ja säädellä tunteitaan kehittyvät vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa. Aikuiset toimivat keskeisinä tunteiden sosialisoinnin toimijoina, joiden uskomukset ja käytännöt vaikuttavat lapsen emotionaalisen kompetenssin kehittymiseen (Morris ym., 2013). Tämä näkyy varhaiskasvatuksessa esimerkiksi siinä, miten aikuinen ohjaamana nimetään tunteita ja mallinnetaan tapoja käsitellä erilaisia tunnetiloja. Varhaislapsuudessa lapsen itsesäätely on vielä kehittymässä, minkä vuoksi aikuinen toimii lapsen tunnekokemusten jäsentäjänä ja tukee hänen kykyään käsitellä kuormittavia tilanteita (Aro, 2020).

Sosioemotionaalinen tuki kytkeytyy myös kiintymyssuhteisiin, jotka muodostavat perustan lapsen emotionaaliselle turvallisuudelle. Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsella on synnynnäinen tarve muodostaa läheisiä ja jatkuvia suhteita hoivaaviin aikuisiin, joiden kautta lapsi saa turvaa ja mahdollisuuden tutkia ympäristöään. Turvallinen kiintymyssuhde rakentuu aikuisen sensitiivisen ja johdonmukaisen toiminnan kautta, mikä luo perustan lapsen luottamukselle ja vuorovaikutukselle (Ainsworth ym., 1978; Cassidy, 2016). Varhaiskasvatuksen arjessa tämä voi ilmetä aikuisen ennakoivana reagoitina, fyysisenä läheisyytenä sekä lapsen tarpeisiin vastaamisena eri tilanteissa.

Varhaiskasvatuksen kontekstissa sosioemotionaalinen tuki ilmenee kasvattajan ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa sekä arjen rakenteissa. Sensitiivinen ja emotionaalisesti saatavilla oleva aikuinen tukee lapsen hyvinvointia ja vähentää stressiä erityisesti uusissa tilanteissa (Ahnert ym., 2004; Vermeer & van IJzendoorn, 2006). Samalla ennakoitavat rutiinit ja turvallinen ilmapiiri vahvistavat lapsen kokemusta ympäristön hallittavuudesta ja jatkuvuudesta (Brooker, 2008; Datler ym., 2012). Tämä tarkoittaa esimerkiksi selkeää päivärytmiä sekä toistuvia siirtymätilanteita. Näissä tilanteissa aikuisen toiminta on johdonmukaista ja se auttaa lasta ennakoimaan päivän kulkua.

2.1 Sosioemotionaalinen kehitys varhaislapsuudessa

Sosioemotionaalinen kehitys rakentuu varhaislapsuudessa vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa ja kytkeytyy keskeisesti lapsen kykyyn jäsentää tunnekokemuksiaan sekä toimia sosiaalisissa suhteissa. Kehitys muotoutuu arjen tilanteissa, joissa aikuinen toimii lapsen kokemusten tulkitsijana ja mallintaa sosiaalista vuorovaikutusta (Morris ym., 2013). Lapsi oppii vähitellen tunnistamaan omia tunteitaan ja ymmärtämään toisten ihmisten reaktioita, mikä muodostaa perustan vuorovaikutussuhteille ja sosiaaliselle toiminnalle. Tämä voi ilmetä esimerkiksi siten, että lapsi alkaa tunnistaa omia tunnetilojaan ja reagoi toisten ilmeisiin ja käyttäytymiseen aiempaa tarkoituksenmukaisemmin.

Keskeinen osa sosioemotionaalista kehitystä on tunnesäätely, joka varhaislapsuudessa rakentuu aikuisen tuen varaan. Aikuinen auttaa lasta rauhoittumaan, jäsentämään kokemuksiaan ja käsittelemään voimakkaita tunteita, mikä tukee lapsen kykyä toimia erilaisissa tilanteissa (Aro, 2020). Käytännössä tämä voi tarkoittaa esimerkiksi lapsen lohduttamista, tunteiden sanoittamista tai tilanteen rauhoittamista aikuisen tuella. Toistuvien vuorovaikutuskokemusten kautta lapselle muodostuu vähitellen valmiuksia säädellä omaa toimintaansa ja tunteitaan itsenäisemmin.

Sosioemotionaalinen kehitys on yhteydessä lapsen myöhempään hyvinvointiin ja oppimiseen. Varhaiset kokemukset vuorovaikutuksesta ja tunteiden käsittelystä vaikuttavat siihen, miten lapsi myöhemmin toimii ryhmässä, rakentaa suhteita ja kohtaa

haasteita (Shonkoff & Phillips, 2000). Tämän vuoksi sosioemotionaalisen kehityksen tukeminen on keskeinen osa varhaiskasvatuksen pedagogista tehtävää.

Kiintymyssuhteet muodostavat sosioemotionaalisen kehityksen perustan. Turvallinen kiintymyssuhde luo lapselle kokemuksen siitä, että hänen tarpeisiinsa vastataan ja että ympäristö on luotettava (Ainsworth ym., 1978). Varhaiskasvatuksessa kasvattaja voi toimia lapselle merkityksellisenä toissijaisena kiintymyshahmona, joka tukee lapsen emotionaalista turvallisuutta ja sosioemotionaalista kehitystä (Howes & Spieker, 2008; Ahnert ym., 2004).

2.2 Sosioemotionaalinen tuki varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa sosioemotionaalinen tuki konkretisoituu kasvattajan ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa sekä arjen pedagogisissa käytännöissä. Se ilmenee jatkuvana tapana kohdata lapsi sensitiivisesti, vastata hänen aloitteisiinsa ja huomioida hänen emotionaaliset tarpeensa osana päivittäistä toimintaa. Sosioemotionaalinen tuki ei ole irrallinen osa pedagogiikkaa, vaan keskeinen tekijä, jonka kautta lapsen hyvinvointi ja osallisuus mahdollistuvat (Pianta ym., 2008).

Sensitiivinen vuorovaikutus on sosioemotionaalisen tuen keskeinen elementti. Sensitiivisyys tarkoittaa aikuisen kykyä havaita lapsen tunnetiloja, tulkita niitä ja vastata niihin oikea-aikaisesti ja tilanteeseen sopivalla tavalla. Käytännössä tämä voi ilmetä esimerkiksi lapsen lohduttamisena, rauhoittavana puheena tai tilanteen rauhoittamisena lapsen tarpeiden mukaan. Tällainen vuorovaikutus vahvistaa lapsen kokemusta siitä, että hänen tunteensa ovat hyväksytyjä ja ymmärrettyjä, mikä tukee turvallisuuden tunnetta (Ahnert ym., 2004; Vermeer & van IJzendoorn, 2006).

Sosioemotionaalinen tuki liittyy myös varhaiskasvatuksen laadun arviointiin. CLASS-viitekehys (Classroom Assessment Scoring System) on kansainvälisesti käytetty havainnointimenetelmä, jonka avulla arvioidaan varhaiskasvatuksen vuorovaikutuksen laatua (Pianta ym., 2008). Viitekehystä hyödynnetään erityisesti tutkimuksessa ja varhaiskasvatuksen laadun kehittämisenä, ja siinä sosioemotionaalinen tuki määritellään keskeiseksi ulottuvuudeksi. Tämä ulottuvuus sisältää muun muassa

myönteisen ilmapiirin, kasvattajan sensitiivisyyden sekä lapsen näkökulman huomioimisen. Näiden tekijöiden on havaittu olevan yhteydessä lasten sosioemotionaaliseen kehitykseen, mikä korostaa vuorovaikutuksen laadun merkitystä varhaiskasvatuksessa.

Arjen rakenteet tukevat sosioemotionaalisen tuen toteutumista. Ennakoitavat rutiinit ja johdonmukainen päivärytmi auttavat lasta hahmottamaan päivän kulkua ja vähentävät epävarmuutta. Samalla aikuisen emotionaalinen saatavilla olo mahdollistaa lapselle tuen tilanteissa, joissa hän kohtaa kuormittavia tunnekokemuksia (Brooker, 2008; Datler ym., 2012).

2.3 Varhaiskasvatuksen aloitus siirtymävaiheena

Varhaiskasvatuksen aloitus on kehityksellinen siirtymä, jossa lapsi kohtaa uuden ympäristön, uudet ihmissuhteet ja muuttuvat arjen rakenteet. Siirtymävaiheet edellyttävät lapselta sopeutumista ja uusien merkitysten rakentamista suhteessa ympäristöön (Brooker, 2008). Samalla ne voivat olla emotionaalisesti kuormittavia, erityisesti tilanteissa, joissa lapsen tutut ihmissuhteet muuttuvat. Pienen lapsen kohdalla tämä voi tarkoittaa esimerkiksi eroon liittyvien tunteiden käsittelyä sekä uuden ympäristön vähittäistä hahmottamista aikuisen tuella.

Tutkimusten mukaan lasten emotionaaliset ja sosiaaliset kokemukset muotoutuvat erityisesti varhaiskasvatuksen aloituksen aikana ja sen jälkeen vuorovaikutuksessa aikuisten kanssa (Gath ym., 2024). Siirtymävaiheeseen liittyvät tunteet, kuten epävarmuus ja ikävä, heijastavat lapsen tarvetta turvallisuuteen ja jatkuvuuteen. Näin sosioemotionaalinen tuki muodostuu keskeiseksi tekijäksi, joka vaikuttaa siihen, miten lapsi kokee uuden ympäristön.

Sopeutuminen rakentuu vähitellen vuorovaikutuksessa uuden ympäristön kanssa. Keskeistä on lapsen kokemus aikuisen saatavuudesta, vuorovaikutuksen laadusta ja arjen ennakoitavuudesta (Datler ym., 2012). Sensitiivinen ja emotionaalisesti saatavilla oleva aikuinen voi lievittää siirtymävaiheen kuormitusta ja tukea lapsen kiinnittymistä varhaiskasvatuksen yhteisöön (Ahnert ym., 2004; Singer & Wong, 2019).

Siirtymävaiheen onnistumiseen vaikuttavat myös varhaiskasvatuksen käytännöt, kuten tutustumisjakso, perheen ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö sekä arjen johdonmukaisuus (Gath ym., 2024). Kun lapselle tarjotaan mahdollisuus rakentaa suhdetta aikuiseen asteittain ja hänen yksilölliset tarpeensa huomioidaan, siirtymä muodostuu sujuvammaksi ja tukee lapsen hyvinvointia.

3 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tämän kirjallisuuskatsauksen tavoitteena on tarkastella sosioemotionaalisen tuen merkitystä alle 3-vuotiaan lapsen sopeutumisessa varhaiskasvatuksen aloitukseen. Varhaiskasvatuksen aloitus on pienelle lapselle merkittävä siirtymävaihe, johon liittyy uusia aikuisia, vertaisryhmiä, ympäristöjä ja arjen käytäntöjä. Tässä tilanteessa lapsen sosioemotionaalinen kehitys on keskeisessä asemassa, sillä lapsen kyky säädellä tunteitaan ja rakentaa uusia vuorovaikutussuhteita on vielä vahvasti riippuvainen aikuisen tarjoamasta tuesta.

Tutkielman tarkoituksena on jäsentää tutkimuskirjallisuudessa esiin nousevia keskeisiä sosioemotionaalisen tuen muotoja varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa. Tarkastelun kohteena ovat erityisesti aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus, tunteiden tunnistaminen ja säätelyn tukeminen sekä arjen rakenteiden merkitys lapsen sopeutumisessa.

Tutkielmassa tarkastellaan lisäksi päiväkodin aloitusta käsittelevää lastenkirjallisuutta tutkimustietoa havainnollistavana välineenä. Lastenkirjallisuutta ei tarkastella varsinaisena tutkimusaineistona, vaan sitä hyödynnetään esimerkinomaisesti tutkimuskirjallisuudessa tunnistettujen sosioemotionaalisen tuen muotojen konkretisoimisessa.

Tutkielman tutkimuskysymys on seuraava:

Millaista sosioemotionaalista tukea voidaan tarjota alle 3-vuotiaan lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyvässä prosessissa tutkimuskirjallisuuden perusteella?

Tämän tutkimuskysymyksen avulla tutkielmassa pyritään muodostamaan kokonaiskuva sosioemotionaalisen tuen merkityksestä ja keskeisistä muodoista varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa.

4 Menetelmät

Tämä kandidaatintutkielma toteutettiin laadullisena, kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Katsauksen tavoitteena oli jäsentää ja analysoida tutkimuskirjallisuutta sosioemotionaalisen tuen merkityksestä alle 3-vuotiaiden lasten sopeutumisessa varhaiskasvatuksen aloitukseen. Tarkastelun kohteena olivat erityisesti lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus, tunnesäätelyn tukeminen sekä arjen käytäntöjen merkitys siirtymävaiheessa.

Laadullisessa tutkimuksessa tarkastellaan ilmiötä kokonaisvaltaisesti ja pyritään ymmärtämään niiden merkityksiä, kokemuksia ja vuorovaikutussuhteita (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Tämä lähestymistapa soveltuu tähän tutkielmaan, sillä sosioemotionaalinen tuki on moniulotteinen ilmiö, joka rakentuu arjen vuorovaikutustilanteissa eikä ole mitattavissa yksiselitteisesti ja määrällisillä muuttujilla.

Kirjallisuuskatsaus mahdollistaa olemassa olevan tutkimustiedon kokoamisen, vertailun ja jäsentämisen siten, että tutkittavasta ilmiöstä voidaan muodostaa kokonaiskuva ilman oman empiirisen aineiston keruuta. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tavoitteena ei ole systemaattinen meta-analyysi, vaan ilmiön keskeisten tutkimustulosten kokoaminen, vertailu ja tulkinta (Salminen, 2011). Menetelmä valittiin, koska tutkimuskysymykseen pyrittiin vastaamaan kokoamalla yhteen ajankohtaista tutkimustietoa alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen aloituksesta ja siihen liittyvästä sosioemotionaalisesta tuesta.

Tässä tutkielmassa kirjallisuuskatsaus toimii myös perustana lastenkirjallisuuden tarkastelulle, jossa tutkimuskirjallisuudesta johdettuja teemoja havainnollistetaan lapsille suunnatussa kuvakirjallisuudessa. Lastenkirjallisuutta ei kuitenkaan tarkastella varsinaisena tutkimusaineistona, vaan sitä hyödynnetään esimerkinomaisesti tutkimustiedon konkretisoimisessa.

4.1 Kirjallisuuskatsauksen aineisto ja tiedonhaku

Kirjallisuuskatsauksen aineisto koostui vertaisarvioituista tieteellisistä artikkeleista, jotka käsittelivät varhaiskasvatuksen aloitusta, kiintymyssuhteita, tunnesäätelyä sekä sosioemotionaalista kehitystä varhaislapsuudessa. Aineiston valinnassa keskeisinä kriteereinä olivat tutkimuksen vertaisarviointi, yhteys tutkielman tutkimuskysymyksiin sekä julkaisun ajankohtaisuus. Aineistoon valittiin pääasiassa vuosina 2020–2025 julkaistuja vertaisarvioituja tutkimuksia, jotta tarkastelu perustuisi ajankohtaiseen tutkimustietoon. Lisäksi aineistoon sisällytettiin kaksi vanhempaa tutkimusta vuosilta 2004 ja 2006, jotka ovat keskeisiä tutkittavan ilmiön teoreettisen taustan kannalta.

Aineistoa haettiin kasvatustieteellisistä ja monitieteisistä tietokannoista (esim. ERIC, PsycINFO ja ProQuest) käyttäen hakusanoja, jotka liittyivät varhaiskasvatuksen aloitukseen, kiintymyssuhteeseen, tunnesäätelyyn, sosioemotionaaliseen kehitykseen sekä siirtymävaiheisiin. Hakusanoja yhdisteltiin eri tavoin, jotta aineisto kattaisi mahdollisimman monipuolisesti aihetta käsittelevän ajankohtaisen tutkimuksen. Tarkemmat hakusanat, tietokannat ja rajaukset on esitetty taulukossa 1. Hakutuloksista valittiin tutkimukset, jotka vastasivat tutkielman tutkimuskysymyksiin ja täyttivät asetetut kriteerit. Aineisto rajattiin tarkoituksenmukaisesti sellaisiin tutkimuksiin, joissa tarkasteltiin lapsen kokemuksia, aikuisen roolia tai varhaiskasvatuksen arjen käytäntöjä sosioemotionaalisen tuen näkökulmasta.

Valittu aineisto (Liite 1) muodostaa tutkielman kannalta tarkoituksenmukaisen ja ajankohtaisen kokonaisuuden, jonka avulla voidaan tarkastella alle 3-vuotiaiden lasten sopeutumista varhaiskasvatuksen aloitukseen sosioemotionaalisen tuen näkökulmasta.

Hakutuloksia saatiin alkuvaiheessa yhteensä noin 100 artikkelia. Otsikon ja tiivistelmän perusteella tehtiin ensimmäinen rajaus, jonka jälkeen tarkempaan tarkasteluun valikoitui noin 30 tutkimusta. Lopulliseen analyysiin valittiin 11 vertaisarvioitua tutkimusartikkelia, jotka täyttivät asetetut sisäänottokriteerit (Taulukko 1.) ja vastasivat tutkimuskysymykseen.

Aineiston valinta oli tarkoituksenmukaista ja perustui tutkimuskysymyksen kannalta keskeisiin teemoihin.

Taulukko 1. Aineiston hakeminen ja valintakriteerit

Tietokannat	Hakusanat	Rajaukset
<ul style="list-style-type: none"> ERIC PsycINFO Google Scholar ProQuest Theseus Helda 	<ul style="list-style-type: none"> entry into childcare emotional support transition to daycare social-emotional support attachment daycare transition toddlers varhaiskasvatuksen aloitus sosio-emotionaalinen tuki alle 3-vuotias 	<ul style="list-style-type: none"> vertaisarvioidut tutkimukset viimeiset 5 vuotta alle 3-vuotiaat lapset kasvatustieteellinen tutkimus tutkimuksen relevanssi aiheeseen
	Sisäänottokriteerit	Poissulkukriteerit
	<ul style="list-style-type: none"> Vertaisarvioitu tutkimusartikkeli Julkaistu pääosin viimeisen 5 vuoden aikana Käsittelee varhaiskasvatuksen aloitusta tai siirtymävaihetta Käsittelee alle 3-vuotiaita lapsia tai varhaislapsuutta Tarkastelee sosioemotionaalista tukea, vuorovaikutusta tai tunnesäätelyä Saatavilla kokonaisuudessaan maksutta Englanninkielinen 	<ul style="list-style-type: none"> Ei vertaisarvioitu Selvästi vanhentunut tutkimus Ei liity varhaiskasvatuksen aloitukseen Kohderyhmä ei vastaa Ei käsittele sosioemotionaalista näkökulmaa Ei saatavilla ilman kirjatamista tai maksua Muun, kuin englanninkielinen

4.2 Lastenkirjallisuus havainnollistavana aineistona

Tässä tutkielmassa hyödynnetään päiväkodin aloitusta käsittelevää suomenkielistä lastenkirjallisuutta tutkimustietoa havainnollistavana aineistona. Lastenkirjallisuuden tarkoituksena ei ole toimia varsinaisena tutkimusaineistona eikä vastata tutkimuskysymykseen, vaan konkretisoida ja tehdä näkyväksi tutkimuskirjallisuudessa esiin nousevia sosioemotionaalisen tuen muotoja lapselle suunnatussa muodossa. Lastenkirjallisuus on merkitty lähdeluetteloön erillisenä aineistona, vaikka sitä ei käytetä varsinaisena tutkimusaineistona.

Tarkasteluun valittiin kuvakirjoja, joissa käsitellään päiväkodin aloitukseen liittyviä tilanteita, kuten eroa huoltajasta, uuden ympäristön kohtaamista, lohdutusta,

tunteiden ilmaisua sekä arjen rutiineja. Valintakriteereinä olivat teosten sisällöllinen yhteys varhaiskasvatukseen sekä lapsen tunnekokemusten kuvaaminen. Lastenkirjat valittiin hyvän saatavuuden perusteella pääkaupunkiseudun kirjastoista, jotta ne olisivat helposti varhaiskasvatuksen ja perheiden arjessa hyödynnettävissä. Kirjat valittiin tarkoituksenmukaisesti siten, että ne edustavat erilaisia tapoja kuvata varhaiskasvatuksen aloitusta ja lapsen tunnekokemuksia.

Lastenkirjallisuuden tarkastelun tavoitteena on havainnollistaa, miten tutkimuskirjallisuudessa tunnistetut sosioemotionaalisen tuen teemat voivat näyttäytyä käytännön pedagogisissa tilanteissa. Näin lastenkirjallisuus toimii tutkielmassa esimerkinomaisena ja pedagogisena välineenä, joka tukee ilmiön ymmärtämistä.

4.3 Aineiston analyysi

Aineisto analysoitiin laadullisen sisällönanalyysin keinoin hyödyntäen teemoittelua. Sisällönanalyysi mahdollistaa aineiston systemaattisen jäsentämisen ja tulkinnan ja tässä tutkielmassa teemoittelu toimi sen keskeisenä toteuttamistapana.

Teemoittelussa aineistosta tunnistetaan toistuvia merkityssisältöjä ja jäsennetään ne laajemmiksi kokonaisuuksiksi (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 103–104). Analyysin tavoitteena oli muodostaa kokonaiskuva tutkittavasta ilmiöstä aineistosta nousevien merkitysten pohjalta. Analyysissa hyödynnettiin myös aiempaa tutkimuskirjallisuutta ilmiön jäsentämisen tukena (Eskola & Suoranta, 1998).

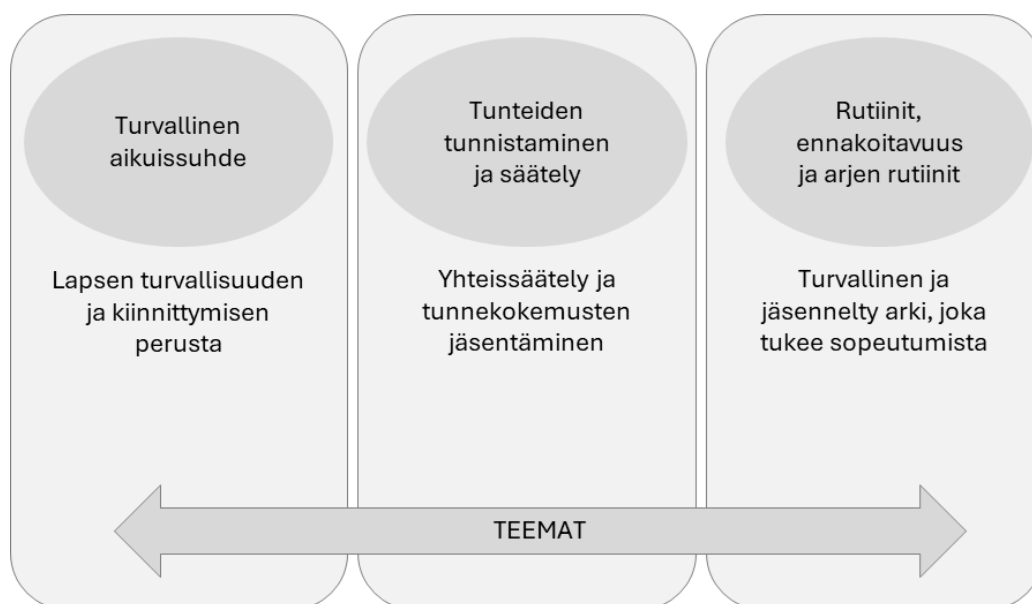
Analyysi eteni vaiheittain. Tutkimusartikkeleita luettiin useaan kertaan kokonaiskuvan muodostamiseksi. Tämän jälkeen aineistosta poimittiin keskeiset käsitteet, tulokset ja havainnot, jotka liittyivät lapsen sopeutumiseen, tunnekokemuksiin, vuorovaikutukseen sekä arjen käytäntöihin varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa. Näitä havaintoja tarkasteltiin suhteessa toisiinsa ja ryhmiteltiin samankaltaisuuksien perusteella.

Teemoittelun tuloksena muodostettiin laajempia kokonaisuuksia, kuten aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus, tunteiden käsittely sekä arjen rakenteet. Näitä kokonaisuuksia tarkennettiin edelleen ja niistä muodostettiin kolme pääteemaa: turvallinen aikuissuhde sopeutumisen perustana, tunteiden tunnistaminen ja säätelyn

tukeminen sekä rutiinit, ennakoitavuus ja arjen rakenteet. Analyysiprosessi eteni siten yksittäisistä havainnoista kohti laajempia teemoja, mikä on tyypillistä laadulliselle sisällönanalyysille (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Vilka, 2025).

Teemat muodostivat analyysin rungon ja niitä käytettiin tutkimuskirjallisuuden tulosten jäsentämiseen. Kuviossa 1 on esitetty analyysiprosessin eteneminen sekä teemojen muodostuminen aineistosta. Kuvio havainnollistaa, miten yksittäisistä havainnoista edettiin pelkistämisen ja ryhmittelyn kautta laajempiin teemoihin, jotka kuvaavat sosioemotionaalisen tuen keskeisiä ulottuvuuksia varhaiskasvatuksen aloituksessa.

Kuvio 1. Sosioemotionaalisen tuen keskeiset teemat varhaiskasvatuksen aloituksessa

Lähde: Tekijöiden oma esitys tutkimusaineiston pohjalta.

Turvallinen aikuissuhde sopeutumisen perustana

Turvallinen aikuissuhde muodostaa aineiston tutkimusten perusteella keskeisen perustan alle 3-vuotiaan lapsen sopeutumiselle varhaiskasvatuksen aloituksessa. Varhaiskasvatukseen siirtyminen merkitsee pienelle lapselle monitasoista muutosta. Fyysinen ympäristö vaihtuu, päivittäinen rytmi muuttuu, ensisijainen hoivaaja ei ole

enää jatkuvasti läsnä ja lapsi joutuu rakentamaan suhteita uusiin aikuisiin sekä vertaisiin. Tällaisessa tilanteessa lapsen turvallisuuden tunne ei ole itsestäänselvyys, vaan se rakentuu aktiivisesti vuorovaikutuksessa uuden aikuisen kanssa (White ym., 2020).

Emotionaalisen turvallisuuden näkökulmasta varhaiskasvatuksen aloitus sisältää aina haavoittuvan elementin. Lapsen kokemus turvasta riippuu siitä, miten uusi aikuinen vastaa lapsen emotionaalisiin tarpeisiin ja kuinka johdonmukaisesti tämä reagointi tapahtuu (Singer & Wong, 2019). Sensitiivisyys ilmenee kykynä havaita lapsen hienovaraisia tunneviestejä, tulkita niitä ja vastata niihin tilanteeseen sopivalla tavalla. Kun lapsi kokee tulevansa ymmärretyksi ja lohdutetuksi, hänen stressireaktionsa lievittyvät ja luottamus ympäristöön vahvistuu.

Turvallinen aikuissuhde ei kuitenkaan rajoitu yksittäisiin lohdutustilanteisiin, vaan rakentuu arjen toistuvissa vuorovaikutusprosesseissa. Kehollinen läheisyys, katsekontakti, äänen sävy ja vuorovaikutuksen rytmi ovat keskeisiä tekijöitä emotionaalisen turvallisuuden rakentumisessa (Lucas Revilla ym., 2022). Erityisesti sylissä tapahtuvat vuorovaikutustilanteet näyttäytyvät emotionaalisen säätelyn kannalta merkittävänä. Aikuinen mukauttaa omaa toimintaansa lapsen vireystilan mukaan ja toimii aktiivisena yhteissäätelijänä. Näissä tilanteissa turvallisuuden tunne ei ole pelkästään kognitiivinen kokemus, vaan kehollisesti rakentuva ilmiö.

Siirtymävaiheessa turvallisen suhteen rakentuminen edellyttää myös aikaa ja asteittaisuutta. Varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyvät odotukset ja tunteet vaikuttavat siihen, miten lapsi kokee uuden ympäristön (White ym., 2020). Kun tutustuminen tapahtuu vaiheittain ja lapsella on mahdollisuus rakentaa suhdetta aikuiseen ennen pidempiä eroja, sopeutuminen on sujuvampaa. Turvallisen suhteen rakentuminen ei ole lineaarinen prosessi, vaan se sisältää sekä lähentymisen että etääntymisen vaiheita.

Turvallinen aikuissuhde toimii myös sosiaalisen kiinnittymisen perustana. Lapsen jäsenyys ryhmässä ei muodostu automaattisesti, vaan se rakentuu suhteiden kautta. Aikuinen toimii välittäjänä lapsen ja vertaisryhmän välillä, tukee osallistumista ja auttaa

lasta tulkitsemaan ryhmän normeja (McDevitt & Recchia, 2020). Ilman turvallista suhdetta lapseen aikuinen ei pysty samalla tavalla tukemaan lapsen aktiivista osallistumista.

Laajempi tarkastelu osoittaa, että vuorovaikutuksen laatu on yhteydessä lapsen sosioemotionaaliseen kehitykseen. Sensitiivinen, johdonmukainen ja emotionaalisesti lämmin vuorovaikutus on yhteydessä parempaan itsesäätelyyn ja sosiaaliseen kompetenssiin (Tervahartiala ym., 2024). Tämä viittaa siihen, että turvallinen aikuissuhde ei ole vain siirtymävaiheen tukikeino, vaan pitkäkestoinen kehityksellinen resurssi.

Turvallinen aikuissuhde rakentuu sensitiivisyydestä, emotionaalisesta saatavilla olosta, kehollisesta läheisyydestä ja johdonmukaisesta vuorovaikutuksesta (Singer & Wong, 2019; Lucas Revilla ym., 2022). Tämä suhde muodostaa perustan lapsen emotionaaliselle turvallisuudelle, ryhmään kiinnittymiselle ja varhaiskasvatuksen aloitukseen sopeutumiselle.

Tunteiden tunnistaminen ja säätelyn tukeminen

Tunteiden tunnistaminen ja säätelyn tukeminen näyttäytyvät aineiston tutkimuksissa keskeisinä prosesseina, joiden kautta alle 3-vuotias lapsi sopeutuu varhaiskasvatuksen aloitukseen. Siirtymävaiheeseen liittyy usein voimakkaita ja ristiriitaisia tunteita, kuten ikävää, jännitystä, epävarmuutta ja protestia (White ym., 2020). Koska lapsen itsesäätelyjärjestelmä on vielä kehittymässä, lapsi ei kykene itsenäisesti käsittelemään kaikkia tunnekokemuksiaan, vaan säätely tapahtuu vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa.

Emotionaalinen turvallisuus luo perustan tunnesäätelylle. Kun aikuinen reagoi lapsen tunneviesteihin sensitiivisesti ja ennakoitavasti, lapsen fysiologinen ja emotionaalinen kuormitus vähenee (Singer & Wong, 2019). Sensitiivinen reagointi tarkoittaa lapsen tunnetilan tunnistamista, hyväksymistä ja rauhoittavaa vastausta. Tällainen vuorovaikutus auttaa lasta rakentamaan kokemuksen siitä, että hänen tunteensa ovat sallittuja ja ymmärrettyjä.

Tunnesäätely konkretisoituu kehollisessa vuorovaikutuksessa. Sylissä tapahtuvat rauhoittavat hetket, yhteinen hengityksen rytmi ja vastavuoroinen katsekontakti tukevat lapsen vireystilan säätelyä (Lucas Revilla ym., 2022). Aikuinen toimii aktiivisena yhteissäätelijänä, joka mukauttaa omaa toimintaansa lapsen emotionaalisen tilan mukaan. Näissä tilanteissa lapsi ei ainoastaan rauhoitu, vaan oppii vähitellen tunnistamaan ja jäsentämään omia tunnekokemuksiaan.

Siirtymävaiheessa tunteiden tunnistaminen liittyy myös aikuisten odotuksiin ja tulkintoihin. Varhaiskasvatukseen aloitukseen liittyvät tunteet eivät koske ainoastaan lasta, vaan myös vanhempia ja kasvattajia (White ym., 2020). Aikuisten tapa kohdata ja käsitellä omia tunteitaan vaikuttaa siihen, millainen emotionaalinen ilmapiiri lapselle välittyy.

Lapsen osallistuminen ryhmän toimintaan on yhteydessä siihen, miten emotionaalista tukea tarjotaan. Uuteen ympäristöön tulevat lapset voivat alkuvaiheessa tarkkailla tilannetta etäältä tai hakeutua jatkuvasti aikuisen läheisyyteen (McDevitt & Recchia, 2020). Kun aikuinen tukee lapsen tunnesäätelyä, lapsi uskaltaa vähitellen siirtyä aktiivisemmaksi toimijaksi. Ilman tällaista tukea lapsen osallistuminen voi jäädä vähäiseksi.

Varhaiskasvatusympäristön vuorovaikutuslaatu on lisäksi yhteydessä lapsen itsesäätelytaitoihin. Sensitiivinen ja emotionaalisesti lämmin vuorovaikutus ennustaa parempaa sosioemotionaalista kehitystä (Tervahartiala ym., 2024). Tämä osoittaa, että tunnesäätelyn tukeminen ei ole irrallinen pedagoginen toimenpide, vaan osa kokonaisvaltaista vuorovaikutuksen laatua.

Tunteiden tunnistaminen ja säätelyn tukeminen rakentuvat sensitiivisestä, kehollisesta ja emotionaalisesti saatavilla olevasta vuorovaikutuksesta (Singer & Wong, 2019; Lucas Revilla et ym., 2022). Nämä prosessit muodostavat keskeisen perustan lapsen sosioemotionaaliselle sopeutumiselle varhaiskasvatukseen aloituksessa.

Rutiinit, ennakoitavuus ja arjen rakenteet

Tutkimuskirjallisuuden perusteella rutiinit, ennakoitavuus ja arjen rakenteet näyttäytyvät keskeisinä tekijöinä alle 3-vuotiaiden lasten sopeutumisessa varhaiskasvatukseen. Sopeutuminen ei tutkimusten mukaan ole yksittäinen tapahtuma, vaan vähitellen etenevä prosessi, joka rakentuu päivittäisissä ja toistuvissa vuorovaikutustilanteissa. Ennakoitava arki tukee lapsen turvallisuuden tunnetta ja auttaa häntä jäsentämään uutta ympäristöä, jossa ihmiset, tilat ja tilanteet ovat aluksi vieraita.

Lucas Revilla ym. (2022) kuvaavat varhaiskasvatuksen aloitusta relationaalisena prosessina, jossa lapsen ja varhaiskasvattajan välinen vuorovaikutus muotoutuu ajan myötä. Tutkimuksessa osoitetaan, että ensimmäisten päivien ja viikkojen aikana lapsi turvautuu vahvasti aikuisen läheisyyteen, mutta toistuvien arjen tilanteiden kautta hänen toimintansa muuttuu vähitellen itsenäisemmäksi. Turvallisuutta rakentavat erityisesti tilanteet, joissa aikuinen on emotionaalisesti saatavilla ja reagoi lapsen aloitteisiin johdonmukaisesti. Näiden toistuvien kokemusten kautta lapsi oppii ennakoimaan, mitä varhaiskasvatuksen arjessa tapahtuu, ja hänen kykynsä säädellä tunteitaan vahvistuu.

Samansuuntaisia havaintoja esittävät McDevitt ja Recchia (2022), jotka tarkastelevat, miten taaperot liittyvät vähitellen osaksi varhaiskasvatuksen yhteisöä. Heidän tutkimuksessaan sopeutuminen näyttäytyy asteittaisena osallistumisena, jossa lapsi tarkkailee ympäristöä ennen aktiivista mukaan liittymistä. Aikuisen sensitiivinen läsnäolo ja mahdollisuus palata tarvittaessa aikuisen läheisyyteen muodostavat rakenteen, jonka avulla lapsi voi turvallisesti harjoitella uusia toimintatapoja. Toistuvat tilanteet, kuten leikkihetket, siirtymät ja päivärytmi luovat ennakoitavuutta, joka tukee lapsen kokemusta ryhmään kuulumisessa.

Arjen ennakoitavuus rakentuu myös perheen ja varhaiskasvatuksen välisellä yhteistyöllä. Vanhempien ja kasvattajien välinen vuorovaikutus päivittäisiin toimintoihin liittyen, esimerkiksi nukkumiseen, ruokailuun ja päivärytmiin liittyvissä kysymyksissä vaikuttaa siihen, kuinka johdonmukaisena ja turvallisena lapsi kokee siirtymän kodista

varhaiskasvatukseen. Kun arjen käytännöt neuvotellaan yhdessä ja lapsen tarpeet voidaan huomioida kodin kaltaisiksi, siirtymä muodostuu lapselle selkeämmäksi ja vähemmän kuormittavaksi (White ym. 2020).

Myös kansallisessa tilannekartoituksessa (OPH, 2017) korostetaan arjen pedagogiikan merkitystä, sensitiivistä vuorovaikutusta, lapsen kohtaamista yksilönä sekä aikuisen jatkuvaa emotionaalista saatavilla oloa. Päivittäiset rutiinit, selkeä päivärhythmi ja sensitiivisesti toteutetut siirtymätilanteet luovat päiville turvallisen rakenteen, jossa lapsen on mahdollista ennakoita tulevaa ja kokea hallinnan tunnetta uudessa ympäristössä. Ennakoitavuus ei tarkoita pelkkiä ehdottomia toimintamalleja tai tapoja, vaan johdonmukaista, yhteistyöllä toteutuvaa ja lapsen kehitystasoon sovitettua toimintaa, jossa aikuinen kykenee huomioimaan myös yksilölliset tarpeet. Raportin perusteella kuitenkin selviää, että koko varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria tulisi muuttaa enemmän lasten sosioemotionaalista kehitystä tukevaksi.

Tutkimusten perusteella rutiinit, ennakoitavuus ja arjen rakenteet muodostavat keskeisen osan sosioemotionaalista tukea varhaiskasvatuksen aloituksessa (White ym., 2020; Lucas Revilla ym., 2022). Ennakoitava toimintaympäristö vähentää epävarmuutta ja tukee tunnesäätelyä, mikä on erityisen merkityksellistä alle 3-vuotiaille lapsille, joiden itsesäätelytaidot ovat vasta kehittymässä (Singer & Wong, 2019). Arjen toistuvat ja turvalliset tilanteet rakentuvat sensitiivisessä vuorovaikutuksessa, jossa aikuinen auttaa lasta jäsentämään päivän tapahtumia ja tulkitsemaan kokemaansa (McDevitt & Recchia, 2020; Lucas Revilla ym., 2022). Turvallinen aikuissuhde luo perustan arjen rakenteille, ja johdonmukaiset rutiinit vahvistavat lapsen kokemusta jatkuvuudesta ja luotettavuudesta uudessa ympäristössä (White ym., 2020). Näin sosioemotionaalinen tuki rakentuu kokonaisuudeksi, jossa vuorovaikutus, tunnesäätelyn tukeminen sekä arjen selkeys ja ennakoitavuus tukevat lapsen sopeutumista varhaiskasvatuksen aloitukseen.

5 Tulokset

5.1 Millainen merkitys varhaiskasvatus henkilöstön sosioemotionaalisella tuella on alle 3-vuotiaan lapsen sopeutumisessa varhaiskasvatuksen aloitukseen

Tämän tutkielman tavoitteena oli vastata tutkimuskysymykseen: millaista sosioemotionaalista tukea voidaan tarjota alle 3-vuotiaan lapsen varhaiskasvatuksen aloitukseen liittyvässä prosessissa tutkimuskirjallisuuden perusteella.

Analyysin perusteella sosioemotionaalinen tuki jäsenyi kolmeen toisiaan täydentävään pääteemaan: turvallinen aikuissuhde sopeutumisen perustana, tunteiden tunnistaminen ja säätelyn tukeminen sekä rutiinit, ennakoitavuus ja arjen rakenteet.

Varhaiskasvatuksen aloitus on alle 3-vuotiaalle lapselle merkittävä siirtymä, joka edellyttää sopeutumista uuteen ympäristöön, uusiin aikuisiin ja muuttuviin arjen rakenteisiin (White ym., 2020). Tässä kehitysvaiheessa lapsen emotionaaliset ja itsesäätelytaidot ovat vielä rakentumassa, minkä vuoksi lapsi on erityisen riippuvainen aikuisen tarjoamasta sosioemotionaalisesta tuesta (Ahonen & Roos, 2019).

Sopeutuminen ei ole pelkästään käytännöllinen muutos arjessa, vaan prosessi, joka kytkeytyy lapsen turvallisuuden tunteeseen, vuorovaikutussuhteisiin ja kokemukseen ympäristön ennakoitavuudesta (Ahnert ym., 2004; Vermeer & van IJzendoorn, 2006).

Sosioemotionaalinen tuki rakentuu tutkimusten perusteella sensitiivisistä aikuissuhteesta, tunteiden tunnistamisen ja säätelyn tukemisesta sekä arjen johdonmukaisista rakenteista (Singer & Wong, 2019; Lucas Revilla ym., 2022).

Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan näitä osa-alueita tarkemmin alle 3-vuotiaan lapsen sopeutumisen näkökulmasta.

5.1.1 Turvallinen aikuissuhde sopeutumisen perustana

Alle 3-vuotiaan lapsen sopeutuminen varhaiskasvatuksen aloitukseen rakentuu keskeisesti turvallisen ja pysyvän aikuissuhteen varaan. Varhaisessa kehitysvaiheessa lapsen itsesäätelytaidot ja emotionaalinen säätely ovat vielä kehittymässä, minkä vuoksi lapsi on erityisen riippuvainen aikuisen tarjoamasta tuesta kohdatessaan uusia ja kuormittavia tilanteita (Ahonen & Roos, 2019). Varhaiskasvatuksen aloitus merkitsee

lapselle merkittävää muutosta arjessa: lapsi kohtaa uuden ympäristön, uusia ihmisiä ja joutuu eroon ensisijaisesta hoivaajastaan, mikä voi lisätä epävarmuutta ja stressiä (Kanninen & Sigfrids, 2012; White ym., 2020).

Tutkimusten mukaan lapsen emotionaalinen turvallisuus rakentuu vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa. Sensitiivinen ja emotionaalisesti saatavilla oleva aikuinen tunnistaa lapsen tarpeet ja vastaa niihin johdonmukaisesti, mikä tukee lapsen rauhoittumista ja luottamuksen kehittymistä (Ahnert ym., 2004; Vermeer & van IJzendoorn, 2006). Kun lapsi kokee tulevansa nähdyksi ja ymmärretyksi, hänen stressireaktionsa lievittyvät ja hän pystyy vähitellen kiinnittymään uuteen ympäristöön.

Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa lapsen käyttäytyminen voi ilmentää tarvetta läheisyyteen ja aikuisen saatavuuden varmistamiseen. Lapsi saattaa hakeutua aikuisen läheisyyteen, protestoida eroa tai vetäytyä uusista tilanteista. Tällainen käyttäytyminen on kehityksellisesti tarkoituksenmukaista ja heijastaa lapsen tarvetta saada tukea ja turvaa uudessa tilanteessa (Ahonen & Roos, 2019; Kanninen & Sigfrids, 2012). Aikuisen sensitiivinen ja rauhallinen reagointi näihin tilanteisiin on keskeistä lapsen turvallisuuden tunteen vahvistumiselle ja sopeutumisen etenemiselle.

Turvallinen aikuissuhde rakentuu arjen toistuvissa vuorovaikutustilanteissa. Kehollinen läheisyys, katsekontakti, äänen sävy ja vuorovaikutuksen rytmi ovat keskeisiä tekijöitä emotionaalisen turvallisuuden muodostumisessa (Lucas Revilla ym., 2022). Aikuinen toimii lapsen tukena ja yhteissäätelijänä, mukauttaen omaa toimintaansa lapsen tarpeiden ja vireystilan mukaan. Näissä tilanteissa lapsi saa kokemuksen siitä, että hänen tunteensa ovat sallittuja ja että niihin vastataan.

Siirtymävaiheessa turvallisen suhteen rakentuminen edellyttää myös aikaa ja asteittaisuutta. Kun lapsella on mahdollisuus tutustua uuteen ympäristöön ja aikuisiin vaiheittain, sopeutuminen on sujuvampaa ja vähemmän kuormittavaa (White ym., 2020). Turvallinen aikuissuhde mahdollistaa myös lapsen vähittäisen osallistumisen ryhmän toimintaan ja suhteiden rakentamisen vertaisiin (McDevitt & Recchia, 2022).

Laajemmin tarkasteltuna vuorovaikutuksen laatu on yhteydessä lapsen sosioemotionaaliseen kehitykseen. Sensitiivinen, johdonmukainen ja emotionaalisesti

lämmin vuorovaikutus tukee lapsen itsesäätelytaitojen kehittymistä ja sosiaalista kompetenssia (Tervahartiala ym., 2024). Näin turvallinen aikuissuhde ei ole ainoastaan siirtymävaiheen tukikeino, vaan keskeinen kehityksellinen resurssi, joka vaikuttaa lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen varhaiskasvatuksessa.

5.1.2 Tunteiden tunnistaminen ja säätelyn tukeminen

Alle 3-vuotiaan lapsen kyky tunnistaa, ymmärtää ja säädellä tunteitaan on kehityksellisesti varhaisessa vaiheessa. Lapsen tunne-elämä on usein voimakasta ja nopeasti vaihtuvaa, eikä lapsella ole vielä valmiuksia hallita intensiivisiä tunnekokemuksia itsenäisesti (Aro, 2020). Tunteet voivat ilmetä esimerkiksi voimakkaana itkuna, kiukkuna, protestina tai vetäytymisenä, ja nämä reaktiot heijastavat lapsen kehitysmässä olevia itsesäätelytaitoja (Kanninen & Sigfrids, 2012).

Tässä kehitysvaiheessa tunnesäätely perustuu pitkälti aikuisen tarjoamaan yhteissäätelyyn. Yhteissäätelyssä aikuinen toimii lapsen tunnesäätelyn ulkoisena tukena auttaen lasta rauhoittumaan ja palautumaan kuormittavista tilanteista (Aro, 2020). Aikuisen rooli on keskeinen, sillä lapsi ei vielä kykene hyödyntämään itsenäisiä säätelykeinoja, vaan tarvitsee aikuisen läsnäoloa, rauhoittavaa vuorovaikutusta ja konkreettista tukea (Kanninen & Sigfrids, 2012).

Yhteissäätely voi ilmetä monin tavoin varhaiskasvatuksen arjessa. Aikuinen voi esimerkiksi tarjota fyysistä läheisyyttä, käyttää rauhallista ja ennakoivaa puhetta, hidastaa tilanteen etenemistä tai sanoittaa lapsen kokemusta (Kanninen & Sigfrids, 2012). Tällaiset toistuvat vuorovaikutustilanteet auttavat lasta vähitellen ymmärtämään omia tunteitaan sekä luovat perustan tunteiden tunnistamiselle ja myöhemmälle itsesäätelylle (Aro, 2020).

Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa yhteissäätelyn merkitys korostuu erityisesti, sillä lapsi kohtaa samanaikaisesti useita uusia vaatimuksia, kuten ryhmässä toimimista, odottamista, siirtymätilanteita ja uusien sääntöjen opettelua (Ahonen & Roos, 2019). Ilman aikuisen tarjoamaa emotionaalista tukea nämä tilanteet voivat kuormittaa lasta liiallisesti ja hidastaa sopeutumista (Kanninen & Sigfrids, 2012).

Varhaiskasvatuksen pedagogiikassa tunnesäätelyn tukeminen on keskeinen osa aikuisen ammatillista vastuuta. Aikuisen rauhallinen ja hyväksyvä tapa kohdata lapsen tunneilmaisua viestii lapselle, että kaikki tunteet ovat sallittuja ja että niihin on saatavilla tukea (Karila, 2013). Lapsen kokemusten sanoittaminen auttaa lasta jäsentämään hänen tunnekokemuksiaan ja vahvistaa lapsen käsitystä siitä, että hänen tunteensa ovat merkityksellisiä (Kanninen & Sigfrids, 2012).

Toistuvat kokemukset sensitiivisestä tunnesäätelyn tukemisesta vahvistavat lapsen turvallisuuden tunnetta ja edistävät myönteistä sosioemotionaalista kehitystä. Lapsi oppii vähitellen luottamaan siihen, että kuormittavat tunteet ovat ohimeneviä ja että niistä on mahdollista selviytyä aikuisen tuella (Aro, 2020). Tämä tukee lapsen sopeutumista varhaiskasvatukseen ja luo perustan myönteisille vuorovaikutussuhteille ryhmässä (Karila, 2013).

Alle 3-vuotiaiden lasten kohdalla tunteiden tunnistamisen ja säätelyn tukeminen on keskeinen osa laadukasta pedagogiikkaa ja varhaiskasvatuksen perustehtävää. Aikuisen tarjoama emotionaalinen tuki ei ainoastaan helpota lapsen hetkellistä rauhoittumista, vaan sillä on myös pitkäkestoisia vaikutuksia lapsen itsesäätelytaitojen kehittymiseen, hyvinvointiin ja kykyyn toimia osana yhteisöä (Aro, 2020; Kanninen & Sigfrids, 2012). Varhaiskasvatuksen pedagogiikan näkökulmasta sensitiivinen vuorovaikutus ja tunnesäätelyn tukeminen muodostavat perustan lapsen oppimiselle, kehitykselle ja osallisuuden kokemukselle (Karila, 2013).

5.1.3 Rutiinit, ennakoitavuus ja arjen rakenteet

Ahosen ja Roosin (2019) mukaan varhaiskasvatuksen aloitus on alle 3-vuotiaalle lapselle merkittävä siirtymävaihe, johon liittyy uusia aikuisia, vertaisryhmiä, ympäristöjä ja päivittäisiä käytäntöjä. Tässä muutostilanteessa rutiineilla, ennakoitavuudella ja arjen rakenteilla on keskeinen merkitys lapsen sosioemotionaalisen hyvinvoinnin ja sopeutumisen tukemisessa. Pienelle lapselle nämä tekijät muodostavat perustan turvallisuuden tunteelle ja luottamukselle uutta kasvu ympäristöä kohtaan.

Rutiinit ovat toistuvia ja lapselle tuttuja arjen käytäntöjä, kuten päivän kulkuun liittyviä toimintoja, siirtymätilanteita ja hoitotilanteita. Alle 3-vuotiaiden lasten kohdalla rutiinien

merkitys korostuu, sillä lapsen kielellinen ja kognitiivinen kyky jäsentää aikaa ja tapahtumia on vielä kehittymässä. Turvallinen ja ennakoitava arki tukee lapsen kokemusta ympäristön hallittavuudesta ja luotettavuudesta, mikä on keskeistä varhaisen sopeutumisen kannalta (Aro, 2014, s. 20–21). Toistuvat rutiinit auttavat lasta ennakoimaan, mitä seuraavaksi tapahtuu, ja vähentävät siten epävarmuutta ja stressiä (Shonkoff & Phillips, 2000).

Kiintymyssuhdeteorian näkökulmasta rutiinit ja ennakoitavuus tukevat lapsen turvallisuuden tunnetta ja edistävät uusien kiintymyssuhteiden muodostumista varhaiskasvatukseen aikuisiin. Ainsworth ym., (1978) mukaan lapsi tarvitsee turvallisen perustan, jonka varassa hän uskaltaa tutkia ympäristöään. Kun lapsi voi luottaa siihen, että tietyt asiat tapahtuvat samalla tavalla päivästä toiseen ja että aikuinen reagoi hänen tarpeisiinsa johdonmukaisesti, vahvistuu lapsen emotionaalinen turvallisuus (Aro, 2014, s. 20–22).

Ennakoitavuus on keskeinen osa sensitiivistä pedagogiikkaa. Alle 3-vuotiaan lapsen kohdalla ennakoitavuus ei perustu ainoastaan kielelliseen selittämiseen, vaan myös eleisiin, ilmeisiin, äänensävyihin sekä toistoon. Siirtymätilanteiden rauhallinen valmistelu, tapahtumien sanoittaminen ja tuttujen rutiinien säilyttäminen tukevat lapsen ymmärrystä arjen kulusta. Varhaiskasvatukseen aikuisen sensitiivinen toiminta tarkoittaa lapsen yksilöllisen rytmin ja tarpeiden huomioimista sekä joustavuutta rutiinien toteuttamisessa. Näin rutiinit eivät muodostu jäykiksi rakenteiksi, vaan lapsen sosioemotionaalista kehitystä tukeviksi kehyksiksi (Ahonen & Roos, 2019).

Arjen rakenteet, kuten pienryhmätoiminta, pysyvät hoitosuhteet ja selkeä päivärhythmi, luovat edellytykset lapsen emotionaaliseen hyvinvointiin. Rakenteet mahdollistavat aikuisen emotionaalisen saatavilla olon ja tukevat lapsen kokemusta nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta. Erityisesti varhaiskasvatukseen aloitusvaiheessa pysyvien rakenteiden merkitys korostuu, sillä ne tukevat kiintymyksen siirtymistä huoltajasta varhaiskasvatukseen aikuisiin (Brooker, 2008). Selkeästi jäsenneilty arki auttaa lasta säätelemään tunteitaan ja toimintaansa tilanteessa, jossa moni asia on uutta ja kuormittavaa (Ahonen & Roos, 2019).

Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa rutiinien, ennakoitavuuden ja rakenteiden merkitys tunnistetaan myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022), joissa korostetaan turvallista arkea, sensitiivistä vuorovaikutusta ja lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioimista. Pienen lapsen pedagogiikassa rutiinit nähdään pedagogisina välineinä, jotka tukevat lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia (Kalliala, 2012).

Voidaankin todeta, että rutiinit, ennakoitavuus ja arjen rakenteet ovat keskeinen osa alle 3-vuotiaan lapsen sosioemotionaalista tukea varhaiskasvatuksen aloituksessa. Ne luovat perustan turvallisuuden tunteelle, tukevat kiintymyssuhteiden muodostumista ja auttavat lasta jäsentämään uutta arkea (Ahonen & Roos, 2019).

5.2 Lastenkirjallisuus sosioemotionaalisen tuen pedagogisena välineenä

Tässä tutkielmassa lastenkirjallisuutta voidaan tarkastella yhtenä pedagogisena välineenä, jonka avulla voidaan tukea alle 3-vuotiaan lapsen sosioemotionaalista sopeutumista varhaiskasvatuksen aloituksessa. Päiväkodin aloitusta käsittelevissä kuvakirjoissa korostuvat erityisesti turvallinen aikuissuhde, tunteiden sanoittaminen sekä arjen ennakoitavuus. Näiden teemojen kautta lastenkirjallisuus heijastaa tutkimuskirjallisuudessa tunnistettuja näkemyksiä lapsen emotionaalisten tarpeiden huomioimisesta varhaiskasvatuksen alitusvaiheessa (Liite 2). Tässä tarkastelu ei vastaa erilliseen tutkimuskysymykseen, vaan toimii tutkimustuloksia havainnollistavana näkökulmana.

Kuvakirjojen yhdistelmä visuaalista ja kielellistä ilmaisua mahdollistaa tunteiden käsittelyn myös silloin, kun lapsen oma kielellinen ilmaisu on vielä rajallista. Kuvien ilmeet, värit ja sommittelu sekä tekstin sanat ja rytmi voivat auttaa lasta tunnistamaan ja nimeämään omia tunnekokemuksiaan. Jaettu lukeminen voi toimia aikuisen ja lapsen välisen vuorovaikutuksen välineenä sekä tukea lapsen tunnekielen ja emotionaalisen ymmärryksen kehittymistä (Helsingin yliopisto, 2021, Pikku-SAGA-pilottitutkimus).

Päiväkodin aloitusta käsittelevissä kuvakirjoissa aikuinen kuvataan usein rauhallisena ja sensitiivisenä hahmona, joka tukee lasta eron hetkellä ja uuden tilanteen äärellä. Aikuisen lohduttava rooli ilmenee esimerkiksi syliin ottamisena, lempeänä puheena ja tapahtumien selittämisenä. Tällainen kuvaus vastaa tutkimuskirjallisuudessa esiin tuotua näkemystä aikuisesta lapsen emotionaalisenä turvana ja yhteissäätelijänä tilanteessa, jossa lapsen itsesäätelytaidot ovat vielä kehittymässä. Myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2022) korostetaan turvallisten ihmissuhteiden ja sensitiivisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen tukemisessa.

Lastenkirjallisuudessa lapsen tunteet, kuten suru, jännitys, ikävä ja epävarmuus, tehdään näkyviksi sekä kielellisin että visuaalisin keinoin. Tunteiden näkyväksi tekeminen voi helpottaa lapsen omien tunnekokemusten tunnistamista ja luoda mahdollisuuden niiden käsittelyyn turvallisessa ja etäännytettyssä muodossa. Kun kuvakirjat esittävät erilaisia tunteita hyväksyttävänä reaktioina uuteen tilanteeseen, ne voivat tukea lapsen kokemusta tunteiden ymmärrettävyydestä ja oikeutuksesta. Erityisesti alle kolmevuotiaiden lasten kohdalla kuvakirjat voivat toimia siltana aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa ja mahdollistaa tunteista puhumisen yhteisessä tilanteessa (Heikkilä-Haltonen, 2015).

Lisäksi päiväkodin aloitusta käsittelevissä kuvakirjoissa arjen tapahtumat esitetään usein toistuvina ja selkeästi jäsennehtyinä. Päivän kulun kuvaaminen auttaa lasta hahmottamaan, mitä päiväkodissa tapahtuu ja milloin huoltaja palaa hakemaan, mikä voi lievittää eron liittyvää epävarmuutta. Tutkimusten mukaan ennakoitavat rutiinit ja arjen selkeä rakenne tukevat pienen lapsen turvallisuuden tunnetta ja tunnesäätelyä erityisesti siirtymävaiheissa, kuten varhaiskasvatuksen aloituksessa (Brooker, 2008; Rutanen ym., 2022).

Lastenkirjallisuudessa kuvattu sosioemotionaalinen tuki vastaa monilta osin tutkimuskirjallisuudessa esiin nostettuja teemoja. Sekä tutkimuksissa että kuvakirjoissa korostuvat aikuisen sensitiivinen läsnäolo, lapsen tunteiden sanoittaminen sekä arjen ennakoitavuus lapsen turvallisuuden tunteen rakentumisessa. Tutkimuskirjallisuus tarkastelee näitä ilmiöitä teoreettisesta ja

empiirisestä näkökulmasta, kun taas lastenkirjallisuus esittää ne lapselle samaistuttavassa ja kokemuksellisessa muodossa. Näin lastenkirjallisuutta voidaan hyödyntää pedagogisena välineenä, joka konkretisoi tutkimuksissa kuvattuja sosioemotionaalisen tuen muotoja ja tukee lapsen sopeutumista varhaiskasvatuksen aloitukseen (Lucas Revilla ym., 2022; White ym., 2020).

6 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkielman luotettavuutta voidaan tarkastella aineiston valinnan, analyysiprosessin sekä tutkimuseettisten ratkaisujen näkökulmasta (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Vilkkä, 2025). Kyseessä on kirjallisuuskatsaus, joten luotettavuus perustuu ensisijaisesti käytettyjen lähteiden laatuun ja analyysin johdonmukaisuuteen (Salminen, 2011).

Aineisto koostui vertaisarvioituista tutkimusartikkeleista, jotka valittiin ennalta määritettyjen kriteerien perusteella. Tutkimukset rajattiin viimeisen viiden vuoden aikana julkaistuihin artikkeleihin, mikä lisää tarkastelun ajankohtaisuutta (Salminen, 2011). Samalla rajaus sulkee ulkopuolelle vanhempia, mutta edelleen keskeisiä tutkimuksia, mikä voidaan nähdä tutkielman rajoituksena. Aineisto valittiin tarkoituksenmukaisesti tutkimuskysymysten perusteella, mikä on kirjallisuuskatsaukselle tyypillistä, mutta voi vaikuttaa siihen, millaisia näkökulmia tarkasteluun sisältyy (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Vilkkä, 2025).

Aineisto analysoitiin teemoittelun avulla ja analyysin vaiheet sekä muodostuneet teemat kuvattiin metodiluvussa. Laadulliselle analyysille tyypillisesti tulokset perustuvat tutkijan tulkintaan, mikä voi vaikuttaa siihen, millaisia painotuksia aineistosta nostetaan esiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Vilkkä, 2025). Tutkielman tekijöillä on koulutusta ja työkokemusta varhaiskasvatuksen kentältä, mikä on voinut vaikuttaa tutkielmassa tehtyihin tulkintoihin ja painotuksiin. Aiemman kokemuksen myötä ennako-oletuksena oli, että sosioemotionaalista tukea koskevaa tutkimusta on runsaasti saatavilla sekä että alle 3-vuotiaiden pedagogiikassa sosioemotionaalisen tuen merkitys on keskeinen. Tutkimusprosessin aikana havaittiin kuitenkin, että erityisesti alle 3-vuotiaiden lasten näkökulmasta tutkimusta on rajallisemmin, mikä on voinut vaikuttaa aineiston valintaan ja tarkastelun painopisteisiin.

Mahdolliset ennako-oletukset on pyritty tiedostamaan koko tutkimusprosessin ajan ja analyysissa on pyritty tukeutumaan systemaattisesti tutkimuskirjallisuuteen sekä tekemään tulkinnat perustellusti. Lisäksi tarkastelussa on pyritty huomioimaan erilaisia näkökulmia sosioemotionaaliseen tukeen, jotta ilmiötä ei tarkasteltaisi ainoastaan ennako-odotusten kautta.

Lastenkirjallisuuden analyysi perustui rajattuun määrään teoksia, eikä sen tarkoituksena ollut esittää kattavaa kuvaa kaikesta aiheesta käsittelevästä kirjallisuudesta, vaan havainnollistaa tutkimuskirjallisuudessa tunnistettuja teemoja.

Tutkielman eettisyys perustuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamiseen, joka edellyttää rehellisyyttä, huolellisuutta ja asianmukaista viittaamista (Tuomi & Sarajärvi, 2018; Vilkkä, 2025). Aineisto koostuu julkisesti saatavilla olevista tutkimuksista ja lastenkirjoista, eikä tutkimus sisältänyt henkilötietoja tai tutkimuslupaa vaativaa aineistoa. Lähteet on merkitty asianmukaisesti ja tutkielmassa on pyritty esittämään tutkimustieto mahdollisimman tarkasti ja alkuperäisiä lähteitä kunnioittaen.

Tämän työn laatimisessa on hyödynnetty tekoälypohjaista ChatGPT-työkalua rajatusti kirjoitusprosessin tukena. Tekoälyä on käytetty englanninkielisten artikkelien kääntämiseen sekä kielenhuollon ja tekstin rakenteen selkeyttämisen apuvälineenä.

7 Pohdinta

Tämän tutkielman tavoitteena oli tarkastella sosioemotionaalisen tuen merkitystä alle 3-vuotiaan lapsen sopeutumisessa varhaiskasvatuksen aloitukseen tutkimuskirjallisuuden perusteella. Tulosten perusteella sosioemotionaalinen tuki jäsenyi kolmeen toisiaan täydentävään osa-alueeseen: turvalliseen aikuissuhteeseen, tunteiden tunnistamisen ja säätelyn tukemiseen sekä arjen rutiineihin ja ennakoitavuuteen.

Tulokset ovat osin yhteneväisiä aiemman tutkimuksen kanssa, jossa korostetaan aikuisen sensitiivisen ja emotionaalisesti saatavilla olevan vuorovaikutuksen merkitystä lapsen sopeutumisessa uusiin tilanteisiin (Ahnert ym., 2004; Vermeer & van IJzendoorn, 2006). Tuloksia voidaan kuitenkin tarkastella myös vuoropuhelussa aiemman tutkimuksen kanssa, sillä eri tutkimuksissa sosioemotionaalisen tuen osa-alueet voivat painottua eri tavoin. Turvallinen aikuissuhde näyttäytyi keskeisenä perustana lapsen emotionaaliselle turvallisuudelle, mikä on linjassa kiintymyssuhdeteorian kanssa (Ainsworth ym., 1978).

Tunteiden tunnistamisen ja säätelyn tukeminen nousi toiseksi keskeiseksi teemaksi. Tulokset tukevat käsitystä siitä, että alle 3-vuotiaan lapsen itsesäätely kehittyy vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa (Aro, 2020; Morris ym., 2013). Aikuisen rooli yhteissäätelijänä korostuu erityisesti siirtymävaiheissa (Singer & Wong, 2019).

Kolmas keskeinen tulos liittyi arjen rakenteisiin, rutiineihin ja ennakoitavuuteen. Tulokset osoittavat, että ennakoitava arki tukee lapsen turvallisuuden tunnetta ja vähentää epävarmuutta siirtymävaiheessa (Brooker, 2008; Datler ym., 2012). Lisäksi sopeutuminen rakentuu vähitellen vuorovaikutuksessa ja arjen toistuvissa tilanteissa (Lucas Revilla ym., 2022; McDevitt & Recchia, 2020).

Tulosten perusteella sosioemotionaalinen tuki näyttää kokonaisuutena, jossa vuorovaikutus, tunnesäätelyn tukeminen ja arjen rakenteet kietoutuvat yhteen. Tämä tukee aiempaa tutkimusta varhaiskasvatuksen laadusta moniulotteisena ilmiönä (Pianta ym., 2008). Tämä viittaa siihen, että yksittäisten tekijöiden sijaan lapsen

sopeutumista tukee useiden samanaikaisten vuorovaikutuksellisten ja rakenteellisten tekijöiden kokonaisuus.

Lastenkirjallisuuden tarkastelu osoitti, että samat teemat: turvallinen aikuissuhde, tunteiden sanoittaminen ja arjen ennakoitavuus näyttäytyvät myös lapsille suunnatussa kirjallisuudessa. Tässä tutkielmassa lastenkirjallisuus toimi kuitenkin tutkimustuloksia havainnollistavana aineistona, eikä sen perusteella tehty varsinaisia johtopäätöksiä.

Tutkielman tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että kyseessä on kirjallisuuskatsaus, jolloin tulokset perustuvat valittuun aineistoon ja sen tulkintaan (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Aineiston rajaus sekä analyysin tulkinnallinen luonne voivat vaikuttaa siihen, millaisia näkökulmia tuloksissa korostuu. Tästä huolimatta tulokset muodostavat johdonmukaisen kokonaisuuden, joka asettuu osaksi aiempaa tutkimuskeskustelua.

Jatkossa olisi tärkeää tutkia sosioemotionaalista tukea varhaiskasvatuksen aloituksessa empiirisesti, esimerkiksi havainnoimalla arjen vuorovaikutustilanteita alle 3-vuotiaiden ryhmissä tai tarkastelemalla huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön näkemyksiä aloitusvaiheesta. Lisäksi olisi perusteltua tarkastella, miten varhaiskasvatuksen rakenteelliset tekijät, kuten henkilöstön saatavuus, ryhmä koko ja työn kuormittavuus, vaikuttavat sosioemotionaalisen tuen toteutumiseen käytännössä. Myös pedagogisten välineiden, kuten lastenkirjallisuuden, mahdollisuuksia lapsen tunnekokemusten käsittelyn tukena olisi aiheellista tutkia tarkemmin.

Näiden lisäksi olisi tärkeää tarkastella ilmiötä myös teoreettisesta ja tutkimuksellisesta näkökulmasta, jotta voidaan syventää ymmärrystä siitä, miten sosioemotionaalinen tuki rakentuu varhaislapsuudessa ja millaisia mekanismeja siihen liittyy. Lisäksi olisi tarpeen tarkastella sosioemotionaalista tukea erityisesti alle 3-vuotiaiden näkökulmasta, sillä tutkimuskirjallisuudessa painottuvat usein vanhemmat lapset, mikä jättää varhaisimman kehitysvaiheen vuorovaikutuksen osin vähemmälle huomiolle.

Tutkimustuloksia voidaan tarkastella myös laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Varhaiskasvatuksen kentällä on viime vuosina keskusteltu erityisesti

henkilöstöpulasta, mikä herättää kysymyksen siitä, miten laadukkaan sosioemotionaalisen tuen toteutuminen voidaan turvata kaikille lapsille. Tässä tutkielmassa esiin nousseet tulokset korostavat, että sosioemotionaalinen tuki rakentuu ennen kaikkea aikuisen sensitiivisestä vuorovaikutuksesta, emotionaalisesta saatavilla olostsa sekä arjen rakenteista, joiden toteutuminen edellyttää riittäviä resursseja, pysyvää henkilöstöä ja ammatillista osaamista.

Näin tarkasteltuna sosioemotionaalinen tuki ei ole ainoastaan yksittäisen kasvattajan toimintaa, vaan laajempi varhaiskasvatuksen rakenteisiin ja yhteiskunnallisiin ratkaisuihin kytkeytyvä kysymys. Edellä esitetyt tulokset osoittavat sosioemotionaalisen tuen keskeistä merkitystä alle 3-vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Erityisesti henkilöstöpulan ja kuormittuneiden työolosuhteiden aikana on tärkeää tunnistaa, että laadukas varhaiskasvatus rakentuu ennen kaikkea turvallisista ihmissuhteista, sensitiivisestä vuorovaikutuksesta ja ennakoitavasta arjesta. Tulevaisuudessa varhaiskasvatuksen kehittämisessä tulisikin kiinnittää erityistä huomiota pienten lasten pysyviin hoivasuhteisiin, henkilöstön vuorovaikutusosaamiseen sekä rakenteisiin, jotka mahdollistavat lapsen sosioemotionaalisen hyvinvoinnin tukemisen arjen tilanteissa.

Lähteet

- Ahnert, L., Gunnar, M. R., Lamb, M. E., & Barthel, M. (2004). Transition to childcare: Associations with infant–mother attachment, infant negative emotion, and cortisol elevations. *Child Development*, 75(3), 639–650. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00698.x>
- Ahonen, L., & Roos, P. (2019). *Untuvikot: Alle 3-vuotiaiden pedagogiikka*. PS-Kustannus.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Erlbaum.
- Aro, T. (2014). Itsesäätelytaitojen kehitys varhaislapsuudessa. Teoksessa T. Aro & M.-L. Laakso (toim.), *Taaperosta taitavaksi toimijaksi*. Niilo Mäki -instituutti.
- Aro, T. (2020). Itsesäätelytaitojen kehitys ja biologinen perusta. Teoksessa M.-L. Laakso & T. Aro (toim.), *Taaperosta taitavaksi toimijaksi: Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen* (3. painos). Niilo Mäki -instituutti. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8113-6>
- Brooker, L. (2008). *Supporting transitions in the early years*. Open University Press.
- Cassidy, J. (2016). The nature of the child’s ties. Teoksessa J. Cassidy & P. R. Shaver (toim.), *Handbook of attachment* (3. painos). Guilford Press.
- Datler, W., Ereky-Stevens, K., Hover-Reisner, N., & Malmberg, L.-E. (2012). Toddlers’ transition to out-of-home day care. *Infant Behavior and Development*, 35(3), 439–451. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2012.02.007>
- Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino.
- Gath, M. E., Herold, L., Hunkin, E., McNair, L. J., Redder, B., Rutanen, N., & White, E. J. (2024). Infants’ emotional and social experiences during and after the transition to early childhood education and care. *Journal of Early Childhood Research*, 22(1), 88–105. <https://doi.org/10.1177/1476718X231195706>
- Heikkilä-Halttunen, P. (2015). *Lue lapselle! Opas lasten kirjallisuuskasvatukseen*. Lasten keskus
- Helsingin yliopisto. (2021). *Pikku-SAGA-pilottitutkimuksen tulokset*.
- Howes, C., & Spieker, S. (2008). Attachment relationships in the context of multiple caregivers. Teoksessa J. Cassidy & P. R. Shaver (toim.), *Handbook of attachment* (2. painos). Guilford Press.
- Kalliala, M. (2012). *Lapsuus hoidossa? Gaudeamus*.

- Kanninen, K., & Sigfrids, A. (2012). *Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin*. PS-Kustannus.
- Karila, K. (2013). Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Teoksessa K. Karila & L. Lipponen (toim.), *Varhaiskasvatuksen pedagogiikka*. Vastapaino.
- Lucas Revilla, Y., Rutanen, N., Harju, K., Sevón, E., & Raittila, R. (2022). Relational approach to infant–teacher interactions during the transition to early childhood education and care. *Journal of Early Childhood Education Research*, 11(1), 253–271.
- McDevitt, S. E., & Recchia, S. L. (2022). How toddlers new to child care become members of a classroom community. *Early Childhood Development and Care*, 192(3), 481–498.
- Morris, C. A. S., Denham, S. A., Bassett, H. H., & Curby, T. W. (2013). Relations among teachers’ emotion socialization beliefs and practices and preschoolers’ emotional competence. *Early Education and Development*, 24(7), 979–999. <https://doi.org/10.1080/10409289.2013.825186>
- Määttä, S., Koivula, M., Huttunen, K., Paananen, M., Närhi, V., Savolainen, H., & Laakso, M.-L. (2017). *Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa: Tilannekartoitus*. Opetushallitus.
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*.
- Pianta, R. C., La Paro, K. M., & Hamre, B. K. (2008). *Classroom Assessment Scoring System (CLASS)*. Brookes Publishing.
- Rutanen, N., Can, J., Harju, K., Lucas Revilla, Y., & Raittila, R. (2022). Siirtymät lapsen tuen polulla. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.), *Pienet tuetut askeleet*. PS-Kustannus.
- Salminen, A. (2011). *Mikä kirjallisuuskatsaus? Vaasan yliopisto*.
- Shonkoff, J. P., & Phillips, D. A. (2000). *From neurons to neighborhoods*. National Academy Press.
- Singer, E., & Wong, S. (2019). Emotional security and daycare for babies and toddlers. *Early Years*, 39(2), 131–146.
- Tervahartiala, K., Nolvi, S., Kataja, E.-L., Seppälä, M., Autere, T.-A., Hakanen, H., Karlsson, H., Carter, A., Karlsson, L., & Korja, R. (2024). Childcare context and socio-emotional development in toddlers – A quantitative report from the FinnBrain Birth Cohort Study, Finland. *European Early Childhood Education Research Journal*, 32(1), 71–85. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2023.2234110>

- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi
- Vermeer, H. J., & van IJzendoorn, M. H. (2006). Children's elevated cortisol levels at daycare. *Early Childhood Research Quarterly*, 21(3), 390–401.
- Vilkka, H. (2025). *Tutki ja kehitä* (6., uudistettu painos). Santalahti-kustannus.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-370-595-1>
- White, E. J., Peter, M., & Redder, B. (2020). Infants' experiences of transition to early childhood education and care. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 21(2), 123–137. <https://doi.org/10.1177/1463949119880794>

Lastenkirjallisuus (havainnollistava aineisto)

- Aubert, D., & Leblanc, C. (2020). *Päiväkoti alkaa, Pikku Karhu*. Lasten Keskus.
- Cad, C., & Cad, D. (2022). *Kai menee päiväkotiin*. Otava.
- Dirgeliene, S., & Alice, G. (2024). *Ossi menee päiväkotiin*. Lasten Keskus.
- Kuutti, M., & Söderlund, S. (2019). *Onni ja Aada päiväkodissa*. Karisto.
- Melling, D. (2015). *Huuko menee päiväkotiin*. Mäkelä.
- Sundström, J., & Lindman, M. (2020). *Tam-Tam menee päiväkotiin*. Otava.
- Wolde, G. (1976). *Sanna menee päiväkotiin*. Tammi.

Liitteet

Liite 1 – Tutkimusartikkelit

Liite 2 - Lastenkirjallisuus

Liite 1 – Tutkimusartikkelit

Artikkeli	Tutkimustyyppi ja aineisto	Ikäryhmä	Fokus / aihe	Sosioemotionaalinen tuki – miten näkyy	Keskeiset tulokset / havainnot	Yhteys sopeutumiseen aloitusvaiheessa	Rooli kirjallisuuskatsauksessa
Ahnert ym. (2004)	Empiirinen kvantitatiivinen tutkimus; tarkastelee siirtymää päivähoitoon kiintymyssuhteen, negatiivisten tunteiden ja kortisolitasojen näkökulmasta	Vauvat/taaperot (alle 3 v)	Transition to childcare: stressi ja kiintymys	Sosioemotionaalinen tuki näkyy kiintymyssuhteen turvaavana vaikutuksena ja aikuisen roolina stressin säätelyssä	Siirtymä voi olla kuormittava: yhteys eroreaktioihin ja fysiologiseen stressiin (kortisoli)	Suora: tarkastelee aloitussiirtymää ja sen kuormitusta	Empiirinen peruslähde aloitusstressille ja tuen tarpeelle
Vermeer & van IJzendoorn (2006)	Katsaus ja meta-analyysi: lasten kohonneet kortisolitasot päiväkodissa	Pääosin pienet lapset (varhaislapsuus)	Päiväkoti ja stressinsäätely (kortisoli)	Tuki näkyy tulkinnassa: emotionaalisesti saatavilla oleva aikuinen ja olosuhteet, jotka voivat vaimentaa stressivastetta	Kokoa näyttöä siitä, että päiväkotipäivät voivat olla yhteydessä kohonneisiin stressimittareihin osalla lapsista	Epäsuora–suora: ei aina aloitusjakso, mutta relevantti aloitukseen liittyvän kuormituksen ymmärtämisessä	Taustoitus: fysiologisen stressin näkökulma ja perustelu tuelle
Lucas Revilla ym. (2022)	Empiirinen tutkimus (viestissä kuvattu relationaalisen, konkreettisen vuorovaikutuksen näkökulma)	Alle 3-vuotiaat	Kasvattaja–lapsi-vuorovaikutus arjen tilanteissa aloituksessa	Tuki näkyy relationaalisina, kehollisina ja konkreettisina vuorovaikutustekoina (läheisyys, rytmi, katse, syli, yhteissäätely)	Nostaa esiin, että konkreettinen vuorovaikutus (”mitä aikuiset tekevät lapsen kanssa”) on keskeinen, mutta aiemmin vähälle huomiolle jäänyt näkökulma	Suora: tarkastelee aloitusta arjen tilanteissa	Tutkimusaukkoon vastaava ydinlähde (relationaalinen tuki)
White ym. (2020)	Tutkimustyyppi ei yksilöidy viestissä; käsittelee aloitukseen liittyviä odotuksia ja tunteita	Alle 3-vuotiaat / perheet ja kasvattajat (todennäköinen)	Aloitukseen liittyvät odotukset, tunteet ja sopeutuminen	Tuki näkyy aikuisen toiminnassa: tunteiden validoiminen, rauhoittaminen, asteittainen tutustuminen	Korostaa, että aloitus on prosessi, johon liittyy eri toimijoiden (lapsi-huoltaja–kasvattaja) tunteet ja odotukset	Suora: aloitusvaiheen sopeutuminen	Täydentävä lähde siirtymäprosessin ymmärtämiseen
McDevitt & Recchia (2022)	Laadullinen tapaustutkimus (havainnointi, video, haastattelut)	2–2,5-vuotiaat	Miten uudet taaperot tulevat ryhmän jäseniksi	Sensitiivinen, lapsentahtinen tuki; aikuinen ”siltana” ryhmään; mahdollisuus läheisyyteen ja etäisyyteen	Sopeutuminen on yksilöllinen ja vaiheittainen prosessi; turvallinen aikuissuhde mahdollistaa vertaisiin suuntautumisen	Suora: keskittyy aloitukseen	Kokemuksellinen ydinlähde (lapsen näkökulma)

Artikkeli	Tutkimustyyppi ja aineisto	Ikäryhmä	Fokus / aihe	Sosioemotionaalinen tuki - miten näkyy	Keskeiset tulokset / havainnot	Yhteys sopeutumiseen aloitusvaiheessa	Rooli kirjallisuuskatsauksessa
Singer & Wong (2021)	Teoreettis-historiallinen artikkeli (oral history - haastattelut varhaiskasvatuksen pioneereilta)	Alle 3-vuotiaat	Emotionaalinen turvallisuus päivähoidossa eri yhteiskunnallisissa konteksteissa	Tuki: kiintymyssuhteet, sensitiivisyys, jatkuvat aikuissuhteet, "multiple attachments", "professional love"	Korostaa, että korkealaatuinen hoiva voi tukea, mutta heikko laatu voi muodostaa riskin emotionaaliselle turvallisuudelle	Epäsuora: käsittelee siirtymiä ja riskejä, ei aloitusta empiirisesti	Teoreettinen tausta emotionaalisen turvallisuuden käsitteelle
Tervahartiala ym. (2023)	Kvantitatiivinen väestötutkimus (FinnBrain), N=1104	2-vuotiaat	Kotihoito vs. päiväkotia ja sosioemotionaaliset oireet	Tuki ei suoraan mitattuna; tulkinnassa sensitiivisen vuorovaikutuksen merkitys	Päiväkodissa hieman enemmän internalisoivia oireita; erot pieniä	Epäsuora: tulkitaan osaksi sopeutusvaiheen kuormitusta	Kuvaa sopeutumisen kuormitusta ja kontekstia Suomessa
Grosse ym. (2022)	Kvantitatiivinen: vuorovaikutuksen laadun havainnointi + lasten testit/henkilöstöarviot	22-45 kk (n. 2-3,5 v)	Teacher-child interaction quality ja sosioemotionaalinen käyttäytyminen	Tuki operationalisoitu vuorovaikutuksen laaduna (mm. emotionaalinen tuki)	Parempi vuorovaikutuslaatu yhteydessä parempaan työmuistiin ja vähempään häiritsevään käyttäytymiseen	Epäsuora: ei aloitusjakso, mutta relevantti erokokemuksiin ja säätelyyn	Empiirinen näyttö vuorovaikutuksen laadun merkityksestä
Cole-Albäck ym. (2025)	Laadullinen havainnointitutkimus (75 h), 16 lasta; Suomi & Englanti	2-vuotiaat (alle 3 v)	Lasten oikeudet ja "merkittävät tapahtumat" arjessa	Tuki näkyy aikuisen reagoinnissa lapsen tunneilmaisuuksiin ja arjen tilanteiden turvallisuudessa	Menetelmä tekee näkyväksi lasten eikielellistä viestintää ja hyvinvoinnin vaihtelua arjessa	Epäsuora: ei aloitusfokusta, mutta liittyy sopeutumiseen ja hyvinvointiin varhaiskasvatuksessa	Täydentävä näkökulmalähde arjen tunnekuormitukseen ja aikuistoimintaan
Zarra-Nezhad ym. (2023)	Interventio-ohjelman kehitys ja alustava arviointi (POMPedaSens)	Varhaiskasvatusikä (ohjelmassa pääosin vanhemmat lapset; sovellettavuus alle 3 v -keskustelussa)	SEL ja ammattilaisten emotionaalinen saatavuus	Tuki: emotionaalinen saatavuus, sitoutunut vuorovaikutus, turvallinen oppimisympäristö	Kuvaa ohjelman periaatteita ja myönteisiä viitteitä lasten SEL:stä sekä henkilöstön kokemasta toimivuudesta	Epäsuora: ei aloitusjaksoa, mutta tukee periaatteita siitä, millainen tuki edistää sopeutumista	Kehitys-/interventiotuella SEL-tuelle (pedagoginen sovellettavuus)
Supporting social-emotional development... (RCT) (2023)	Satunnaistettu kontrolloitu koe: kahden intervention vaikutusten arviointi	Varhaiskasvatusikä (mukana alle 3 v)	Sosioemotionaalisen tuen interventiot varhaiskasvatuksessa	Tuki operationalisoitu sensitiivisyydeksi ja responsiivisuudeksi sekä vuorovaikutuksen laaduksi	Interventioiden jälkeen myönteisiä muutoksia lasten itsesäätelyssä ja vuorovaikutuksessa	Epäsuora: ei spesifi aloitus, mutta tuottaa näyttöä tuen vaikuttavuudesta	Vahva empiirinen vaikuttavuusnäyttö sosioemotionaaliselle tuelle

Liite 2 – Lastenkirjallisuus

Teos	Keskeiset kuvaukset
Päiväkoti alkaa, Pikku Karhu, 2020, Lasten Keskus	Päiväkodin aloitus ja eron hetki; rauhoittuminen ja arjen rutiinit kuvakirjamuodossa.
Kai menee päiväkotiin, 2022, Otava	Ensipäivät päiväkodissa; jännitys, ikävä ja tutustuminen uuteen ympäristöön.
Ossi menee päiväkotiin, 2024, Lasten Keskus	Uusi ympäristö ja eron kokemus; lohdutus ja turvallisuuden rakentuminen.
Onni ja Aada päiväkodissa, 2019, Karisto	Päiväkodin arki, rutiinit ja vertaiset; arjen tilanteiden ennakoitavuus.
Huuko menee päiväkotiin, 2015, Mäkelä	Erotilanne ja tunteet; aikuisen tuki ja uuden paikan tutkiminen.
Tam-Tam menee päiväkotiin, 2020, Otava	Aloitus, ryhmä ja päivän kulku; lohdutus ja mukaan liittyminen.
Sanna menee päiväkotiin, 1976, Tammi	Klassinen aloituskertomus; ero, ikävä, rutiinit ja uusi yhteisö.